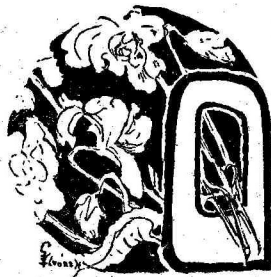

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΝΕΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΠΕΡΙ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μιχαήλ Ουτρέλλο ἐδημοσίευσεν περὶ τοῦ Γκραϊκο τοῦ πρώτου βιβλίον συλλογῆς, ἡ ὁποία ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἐνδιαφέρει σπουδαίως διότι δὲν ἀγνοεῖ κανεὶς ὅτι ὁ Γκραϊκο εἶναι ὁ διάσημος Ἕλληνας ζωγράφος Θεοτοκόπουλος.

Ἀφιερωμένη ἡ συλλογὴ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς καλλιτέχνους, σκοπεῖ νὰ παρουσιάσῃ μετὰ βραχείαν, ἀλλ' ἀκριβῆ καὶ πλήρη μελέτην, μίαν σειρὰν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν εἰς τὸ κοινὸν νὰ συλλάβῃ ἰδέαν σαφῆ περὶ ἐκάστου καλλιτέχνου.

Αἱ πληροφορίες περὶ τοῦ βίου τοῦ Γκραϊκο εἶνε ὀλίγαι. Κατὰ τὸν Παλαμῖνο, ὁ Δομένικος Θεοτοκόπουλος ἐγεννήθη τὸ 1548. Ἡ Κρήνη, ἡ πατρίς του, ἐπήγετο τότε εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Βενετίας, εἰς τὴν πόλιν δὲ αὐτὴν μετέβη νὰ σπουδάσῃ τὴν ζωγραφικὴν ὁ Γκραϊκο. Ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ σχεδιογράφου Τζούλιο Κλόβιο μαθάνομεν, ὅτι ὁ νεαρὸς Κρῆς ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Τιτσιανοῦ καὶ ὅτι μετέβη εἰς τὴν Ρώμην ὀλίγον πρὸ τῆς 16 Νοεμβρίου 1570. Ὁ Δομένικος Θεοτοκόπουλος ἦτο ἤδη ἰκανώτατος ζωγράφος καὶ ἡ αὐτοπροσωπογραφία του ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν ὧν ὄσοι τὸν ἐγγύωσαν, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Κλόβιο. Αὐτὸς παρέκλισε τὸν καρδινάλιον Φαρνέζε νὰ ἀναλάβῃ τὸν Ἕλληνα ζωγράφον ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Περὶ τῆς φιλίας, ἄλλως τε, τῶν δύο καλλιτεχνῶν μαρτυρεῖ τὸ πορτραῖτο τοῦ Κλόβιο, τὸ ὁποῖον ἐφιλοτεχνήθη ἀπὸ τὸν Γκραϊκο καὶ εὗρίσκεται ἤδη εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως.

Χάρης εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ φίλου του σχεδιογράφου ὁ Γκραϊκο κατῴρθησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου γρήγορα ἀπέκτησε τὰς συμπαιδείας τῶν Καουιλλανῶν μεγιστάνων. Κατὰ παραγγελίαν τοῦ Καρδινάλιου Κιρόγκα ἔγραψε εἰς θαυμασίαν εἰκόνα τὴν «Ταφήν τοῦ κόμητος Δ' Ὀργκάς» εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Τολέδου. Αἱ ἀπογραφαὶ τοῦ Γκραϊκο εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν εἶναι πάμπολλαι. Ὁ «Ἐδαγγελισμός», ὁ «Ἅγιος Μαρτίνος», ἡ «Στέφης τῆς Παρθένου», ὁ «Ἐσταυρωμένος» τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶνε ἀπὸ τὰ γνωστότερα ἔργα του. Ὁ Μπέρντι διατηρεῖ εἰς τὴν Μαδρίτην ἓνα «Ἰησοῦν ἐκδιώκοντα ἐκ τοῦ ναοῦ τοὺς ἐμπόρους» καὶ ὁ Τσοκνὶν εἰς τὸ Παρίσι ἔχει μίαν θαυμασίαν εἰκόνα του, παριστώσαν τὸν «Ἰησοῦν παρὰ τῇ Μάρθᾳ».

Ἡ τέχνη τοῦ Γκραϊκο ἐξιδανικεύθη εἰς τὴς προσωπογραφίας. Ἡ αὐτοπροσωπογραφία του, ἡ χαρακτηριστικὴ καὶ ἐκφραστικωτάτη εἰκὼν τοῦ καρδινάλιου Γκε-

βέρα, τὰ πορτραῖτά του «Ὁ ἀρχιτέκτων Γκοβαρομπίας» (μουσεῖον Τολέδου), Ὁ «Ξιφήρης ἀνὴρ» (μουσεῖον τοῦ Πράδο), Ὁ «Μοναχὸς Παλαβιταῖνον» (μουσεῖον τῆς Βοστώνης) καὶ ὁ «Ἀργαστος» εἶνε θαύματα τέχνης, τὰ ὁποῖα μόνον μὲ τὰ βαθύψυχα καὶ ὑπέροχα πορτραῖτα τοῦ Τιτορέττο εἰμποροῦν νὰ παραβληθοῦν. Ὁ Γκραϊκο βλέπει τὰς μορφὰς ἐπιμήκει, τὰ κρανία γεμάτα ἀπὸ ἐξοχίας, τοὺς πύργους ἀλχημικούς. Οἱ τύποι του εἶνε μιᾶς ἀπλότητος καὶ μιᾶς εὐρύτητος ἀνυπερβλήτου καὶ ἡ ἀστεαδῆς κατασκευὴ αὐτῶν ὡς καὶ αἱ ἀσύλληπτοι γραμμαὶ τῶν ὀφθαλμῶν εἶνε καὶ τι θαυμάσιον.

Ἐὰν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοτοκόπουλου ἐλησμονήθη ἐπὶ τινα χρόνον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, δὲν ἐλησμονήθη ὅμως καὶ ἀπὸ τοὺς ζωγράφους. Οἱ μαθηταὶ του, ὁ Μείνω, ὁ Ὁρέντε καὶ ὁ Τριστάνος, αὐτὸς ὁ Βελασκέθ, ὅταν ἐξωργάζοντο, εἶχαν πρὸ αὐτῶν ἀριστουργήματα τοῦ Γκραϊκο. Μετὰ τῶν συγχρόνων μας ζωγράφων ὁ Σαντιάγος Ρασινὸν καὶ ὁ μάγος Ἰνράντιος Ζουλοάγα εἶνε οἱ ἐνθερμότεροι μελετηταὶ τῶν ἔργων τοῦ Γκραϊκο. Τὸ ἀληθές εἶνε, ὅτι οἱ κριτικοὶ ὑπῆρξαν ὀλίγον ἐπιφυλακτικοί. Ἰδοὺ αἴτιον τι γράφει ὁ ἀγαθὸς Ἰωσήφ Μαρτινέθ περὶ τοῦ Γκραϊκο.

Ἀφίχθη κατ' αὐτὰς ἐξ Ἰταλίας ἓνας ζωγράφος ὀνόματι Δομένικος ὁ Ἕλληνας, ὅστις ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Τιτσιανοῦ, ἐγκατεστάθη δὲ εἰς τὴν περιφημοὺς πόλιν τοῦ Τολέδου. Ἐχει τεχνουργίαν παράξενον καὶ ἀλλόκοτον, ἡ ὁποία συγγέει οἰονδήποτε, ὅστις ἤθελε ζητήσῃ νὰ ἐνοσήσῃ αὐτήν. Ἐφθασεν εἰς τὴν πόλιν μας μὲ μεγάλην φήμην, ὥστε πολλοὶ νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἔργα ὑπέρτερα ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του καὶ ὅτι πρέπει νὰ καταταχῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν διασημοτέρων ζωγράφων. Ὁ χαρακτὴρ του ὑπῆρξε ἐπίσης ἀλλόκοτος καὶ ἰδιότροπος, ὅπως ἡ ζωγραφικὴ του. Δὲν εἶνε γνωστὸν ἂν ἐκέρισε μεγάλα ποσὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του, διότι ἔλεγεν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε καμμία τιμὴ ἀρκετὴ νὰ τὰ πληρώσῃ. Ἐνεχυρίζε τὰ ἔργα του ἀντὶ οἰουδήποτε ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἐζήτηι. Ἐκέριδεν ἄφθονα δουκάτα, ἀλλὰ τὰ ἐδαπάνᾳ ἀφειδῶς ὡς ἐκ τοῦ πολυτελοῦς βίου, τὸν ὁποῖον διῆγε. Εἰς τὸ γεῦμά του συνετῆρε ἐμμίσθους μουσικούς διὰ νὰ τοῦ παίζουσαν τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ. Ἐξετέλεσεν ἀπειρα ἔργα, ἀφῆκε δὲ περὶ τὰ 200 ἡμιτελῆ. Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἀρχιτέκτων διάσημος καὶ ρήτωρ εὐφραδέστατος. Μαθητὰς εἶχεν ἐλαχίστους, διότι δὲν ἤθελον ν' ἀκολουθήσουσαν τὸ τὸσον ἰδιότροπον καλλιτεχνικὸν του σύστημα, τὸ ὁποῖον μόνον δι' αὐτὸν ἦτο καλόν.

Ἡ σύγχρονος κριτικὴ ἀπέδωκεν εἰς τὸν Ἕλληνα καλλιτέχνην τὴν ὀφειλομένην τιμὴν, ἀφ' ὅτου δὲ ἐξετέθησαν τὰ ἔργα του εἰς τὴν Μαδρίτην τὸ 1902 ὁ φὸν Μπαϊν, ὁ Κόου, ὁ Λαφὸν καὶ ἤδη ὁ Ουτρέλλο ἔγραψαν βιβλία τὰ ὁποῖα τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληνος Δομενίκου Θεοτοκόπουλου ἢ «Εἰς Γκραϊκο κατέστησαν δημοτικὸν καὶ προσφιλὲς καὶ εἰς τὸ μέγα κοινόν.